

Nekaj o pospeševanju rodovitnosti pri prešičih.

Spisal Sw. Lj. Gavrilović, tajnik kr. srbske kmetijske družbe v Belemgradu.

Srbija je znana uže od nekdanj zaradi svoje kupčije in velike izvožnje prešičev. Tu je doma svetovno-znan šumadijanski prešič „mangulica“ (večkrat napačno imenovan „knez Miloš“ ali „mangalica-prešič“.)

V velikih hrastovih in bukovih pragozdih, ki so se poprej nahajali v Srbiji, bilo je mogoče prirediti jako mnogo prešičev, in sicer zelo ceno. Ko so se pa veliki gozdi po malem iztrebili, prišel je tudi Srbiji kmalu čas, ko ni bilo več mogoče rediti prešičev po gozdnih pašah v tako obilni meri s želodom in žirom.

Od tega časa tudi ni mogoče prirejati si prešičev na tako priprost način, goniti jih namreč kar v gozd na pašo.

V Srbiji pa ni sedaj samo piča boljša, temveč tudi reja prešičev jako dobro napreduje.

Šumadijanski prešiči slovijo zaradi dobrega, sočnega, okusnega mesa in zaradi trpežnega ter cenjenega špeha (slanine), zaradi česar so posebno sposobni za napravo suhega (okajenega) mesa (Schinken). — Ker pa primeroma pozno dorastejo in se jako počasi debelijo, se piča zadostno ne splača in ne splača tudi reja čistega plemena tako, kakor poprej. Opiraje se na poskušnje na Ogerskem, pariyo se zaradi tega uže dvajset do trideset let sem domači prešiči s hitro doraslimi, cenjenimi angleškimi. Tako se priredi prešičev, ki se hitro debelijo, kakor tudi naglo dorastejo. Med tem, ko na Ogerskem mnogo takih prešičev pogine, se tega ne opazuje v Srbiji.

Ne bom pobijal laži, ki so raztrošene o srbskem prešiču. Omeniti hočem le, da nahajamo v Srbiji, v deželi, ki uže od nekdanj slovijo po svojih prešičih, gotovo veliko skušnjo o reji prešičev. Gotovo bo zanimalo vsacega, kaj natančnega poizvedeti o teh skušnjah. Tako imamo najpoprej priložnost odgovoriti na vprašanje: Kako naj pospeši svinjorejec na podlagi skušnje na umeten način rodovitost pri svojih prešičih.

V to svrhu ravna se v Srbiji na nasleden, priprost in praktičen način. Po porodu sesajo praseta (pujski) dva meseca, potem se pa morajo odvaditi. Na to krmi se plemenska svinja s krepko, osoljeno in sploh dobro pičo. Kakor znano, bukajo se svinje uže dva do tri tedne po porodu. Po skušnji pa se ne sme svinja takoj spustiti k mrjasci, temveč pusti naj se dva ali tri dni bukajoča, skoraj do konca bukanja in še le potem se pusti svinja z mrjascem skupaj.

Ko je mrjasec enkrat k večem dvakrat skakal, se loči od svinje. Potem se loči plemensko svinjo, če je samo ta bila ubrejena (kar se navadno zgodi) od družih svinj. Posebno se jo pa mora ločiti od drugih mrjascev, ker so ti jako kočljivi in pri plemenski, če tudi uže ubrejeni svinji zopetno bukanje pouzročijo. Ubrejeni svinji se pa ne sme več soliti piča. Med tem, ko je svinja breja, gojiti se jo mora jako skrbno in vrgla bo potem gotovo več praset, kakor pri navadnih razmerah. Sicer nisem še imel priložnosti sam prepričati se o resničnosti teh „pravil“, pa uporabljajo se v Srbiji splošno kot dober in najgotoviji način, popraviti slabo rejo. Mislím, da tudi teorija temu stavila ne bode ovire.

Obdelujmo umno naša polja!

Spisuje V. Rohrmann, pristav deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

III.

O krepčilnem počivanju in jesenskem oranji.

Pravo krepčilno počivanje (práha) opustilo se je večinoma vsled napredka v umnem kmetijstvu, kajti znano je, da isto umno obdelovanje, umna vrstilna setev in gnojenje povsod vspešno izpodriva. Nahaja se pravo krepčilno počivanje le še — splošno rečeno — tam, kjer nam vevavajo ono razne gospodarstvene, podnebne razmere itd.

Pri nas na Dolenjskem imenujejo krepčilno počivanje ali preor*) tudi to, če kakošnega polja od jeseni do pomladi ali do ajdove setve ne obsejejo in ločijo isto tegadel v jesensko in spomladansko.

Jesensko krepčilno počivanje rabijo navadno po ovsišči, pa tudi po deteljišči in ajdišči. Na ta polja posejejo potem v spomladi jarni ječmen, koruzo in sadijo krompir, peso, korenje itd. Dotična polja preorjejo navadno dvakrat in tudi gnojijo, če je potreba in če imajo odveč gnoja v to svrhu. Spomladansko krepčilno počivanje rabijo pa za ajdo; med tem dotično polje dva- do trikrat preorjejo, navadno ga pa ne gnojijo, da jim ajda ne poleže.

Da nam tak način krepčilnega počivanja hasne, utemeljeno bi bilo v tem, ker imamo zvezno zemljo, malo gnoja, dosti plevela itd., da nam pa vendar ne daje prave koristi, utemeljeno je v jako slabem, površnem obdelovanju takega polja in to sosebno v jesenskem času.

Poglejmo si le v pozni jeseni taka polja! Mar ne vidimo zraven mladih zimskih setev, polja, kojih slabo obdelovanje prekorači meje zanikernosti — s plevelom zaraščena strnišča, katera čez zimo neobdelana ostanejo? In opomniti je treba, da se to nahaja ne le pri malem posestvu, marveč tudi — v bitko priznanje — pri našem veleposestvu!

Ni čuditi se slabim letinam deloma, ker je eminentna važnost umnega obdelovanja kmetovalcu neznan, deloma pa, ker je naš kmetovalec uže tako zelo konservativen v vseh zadevah! Nasledki ne izostajajo in ne bodo, dokler se ne poprimemo tega, kar nas skušnje umnih kmetovalcev učijo!

Za obdelovanje jesenske prahe odločen nam je čas od zadnje žetve v poznem poletju do prihodnje spomladanske setve. Niti v glavo ne pride pri tem našemu kmetovalcu, da bi po žetvi prijel za plug in podoral strnišče, ampak on pusti v jeseni polje pri miru in zakaj bi ne, si misli, saj imam dovolj časa za to v spomladi! Strnišče mora toraj večinoma s plevelom preraščeno, zemlja trdno sklenjena prezimiti! K temu se pridruži v spomladi še znano slabo obdelovanje! Kake vspehe zamoremo s tem doseči?

V tem oziru prestopiti moramo na drugo pot, katera vodi uže delj časa umne kmetovalce družih krajev ter pospešuje od leta do leta njihovo blagostanje! Ista je:

Izvršujmo glavno obdelovanje takih polja pred zimo! Podoravajmo plitvo, če je mogoče, takoj po žetvi strnišče in preorjimo na vsak način to zemljišče, potem še pred zimo in sicer globoko — za okopovalne rastline bolj, za žita manj globoko. Tako preorano zemljišče ostane v surovih brazdah čez zimo. V spomladi potem se mora še enkrat preorati,

*) Beseda „preor“ od preoravati v navadi je pri Belokranjcih.

ako je plevel dotično polje prerastel — kar bo v večino slučajev nam potreba — če je pa ostalo čez zimo zemljišče brez plevela, in če se zemlja ni sklenila, prevlačimo pa ono lahko takoj in precej potem sejemo. Vspeh takega obdelovanja je neprecenljiv — nasledki so ne le boljši, marveč tudi večji pridelki.

Splošno naj se to preoravanje po potrebi ponavlja in se to ravna po prihodnji rastlini in jakosti zemlje, kajti znano je, da težka zemlja zahteva boljša, večkratnega obdelovanja, kakor rahlja in ravno tako okopavalne rastline boljšega obdelovanja kakor žita.

Kaj je jesenskemu oranju v prid, omenjeno bilo je uže deloma pri globokejšem obdelovanju polja. V zemlji, katero smo v jeseni preorali, se vsled njene razkrojitve čez zimo redilne snovi razkrijejo in s tem množé; zemlja sama vzame lahko veliko redilnih snovi iz zraku, ker ima slednji neoviran vstop do nje; zemlja napije se lažje z vodo, katera soseben s pomočjo ogljenčeve kisline raznovrstne mineralične soli raztopi, koje rastlinam za vžitek služijo. Plevel se lažje uniči, škodljivi mrčesi zamoré itd. itd. Čez zimo se kepe dobro zdrobé, polje se hitreje osuši in sejati zamoremo pravočasno. In tako obdelovanje zahteva posebno naša zvezna težka zemlja!

Očividno je toraj, da nam zeló škoduje, ako pustimo strnišče s plevelom zaraščeno — zemljo trdno sklenjeno čez zimo do spomladi neobdelano; to tem bolj, a ne samo radi tega, ker ne zamoremo v spomladi zvezne naše zemlje z navadnim našim ravnanjem v primerno rahli stan za vzrejališče prihodnje rastline spraviti, marveč tudi radi tega, ker smo večkrat pri obdelovanju za spomladansko setev ovirani vsled slabih vremenskih prikazni.

Dokaz o rečenem daje naj prepričanje!

Narodno-gospodarske stvari.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Dalje je treba, da se določi blago, katerega se tiče postavna dolžnost, poznati kraj, kjer so se pokazala taka prikrajšanja blaga, torej natanko in popolno določiti a) pri katerih vrstah blaga, posebno za trgovino na drobno odločenih, pod pogojem gotove mere, teže in števila je to običajno; b) katera prikrajšanja množine, katera so konsumentom v škodo, se nahajajo pri posamnih rečéh; c) v čem je posebnost dotičnega goljufiga postopanja in za katere vrste blaga in na kak način bi bilo priporočati, da se skrbi v zakonu z naredbami.

Gledé pod a) predlaganega zakona pa je treba tudi, da sodelujejo strokovnjaški krogi; tem bolj bo še to potrebno pri onem delu Pacherjevega predloga, kateri se tiče dolgosti štren.

To daje mi povod, da se na podlagi §. 2., A., lit. c), zakona z dne 29. junija 1868., drž. zak. šte. 85 obračam do slavne zbornice, naj se obširno izreče o omenjenih načrtih zakona, osobito o vprašanji, ali bi zadostovalo, da se izdá zakon samo za tkanine (bombaževina, prtenina, volneno in svileno blago), ali naj velja tudi za drugo blago in katere druge vrste blaga. Gledé tkanin naj bi se izrazilo tudi, ali naj se tiče obligatorno naznanilo obsežnosti samo dolgosti ali tudi širokosti. Poročalo naj bi se naposled, ali in na kak način naj bi se pri določenih vrstah blaga oziralo na dopustitev tako zvane napačnostne meje.

Odbor omenja, da ne more nihče ugovarjati, da se ne nahajajo taka prikrajšanja v škodo obrtnikom, trgovcem in občinstvu, ter da je treba pomoči zoper to po zakonodajskem potu. Zaradi tega se delovanje na to, da se odpravijo te napake, gorko odobruje.

Odbor se načelno izjavlja za izdavo po poslanci pl. Pacherji predlaganega zakona, kateri bi mogel odpraviti te za reelne obrtvalce in trgovce škodljive napake, katere se nekaj let sem vedno bolj širijo.

Odbor se zлага s splošno določbo §. 1. predlaganega postavnega načrta, po katerem bi moralo vse blago, katero v zaprtih zavitkih, torej v škatljicah, zabojčkih, pušicah, steklenicah, piskrčkih, vrečicah in jednotah, ali v klobučicah, vretenih, na papirji itd. zvito ali namotano, v skladih zloženo ali vlito pride v malo trgovino, tako, da se pri navadni prodaji množina njih vsebine v posamičnih zavitkih ne prešteva zopet, ne pretehtava in ne premerja, na vnani strani vsakega zavitka imeti na razločno viden način naznanjeno množino vsebine.

K določilu §. 3. omenja odbor, naj bi prodajalec, kateri jamči kupcu za prav naznanjeno množino, imel regresno pravico proti onemu, od katerega je dobil blago. — V §. 5. naj bi se po mnenji odborovem vzprejelo še določilo, kdaj zadobi zakon moč.

Odgovarjajoč na vprašanja pod a), b) in c) visokega trgovskega ministerskega ukaza, omenja odbor, naj bi se poklicala zopet ênketa, če ne zadostuje naštetev vrst blaga, pri katerih se nahajajo prikrajšanja, katere je navela pri dolenje-avstrijski trgovski in obrtni zbornici zborujoča ênketa. — Ker se je odbor izrekel za splošno določbo §. 1. postavnega načrta, ni treba še posebe poudarjati, naj se zakon ne uporablja samo pri tkaninah (bombaževini, prtenini, volnenem in svilenu blagu), marveč tudi pri drugem blagu.

Obligatorno naznanilo razsežnosti pri tkaninah naj se ne nanaša samo na dolgost, marveč tudi na širokost. Napačnostna meja naj bi se dopuščala, ker bi potem v mnogih slučajih utegnila postati pravilo. Postavna dolžnost, naznaniti mero, število ali težo naj se nanaša na blago v notranjih deželah izdelano, kakor tudi na ono, katero je importirano in za notranji promet določeno.

Gledé postavnega načrta o dolgosti štren in o določbi dobrotnosti pri prejah in cvirnih meni odbor, da se tak zakon pač prej izvesti ne more, dokler ni vpejlano metrično-decimalno numerovanje predenin in se ni dosegel sporazum z inozemstvom gledé dozdanje dolgosti prej in naznanil dobrotnosti.

Odbor torej predlaga:

Zbornica naj v tem smislu poroča.

Razgovora udeležila sta se g. Vaso Petričič in gosp. poročevalec.

Zbornica potem vzprejme odborov predlog.

(Dalje prihodnjič.)

Volitev na Notranjskem.

O kandidatu za notranjske kmetijske občine kaže se v krogu volilcev živahno gibanje. V eni reči strinjajo se pa k sreči mnenja vseh veljavnih krogov namreč v tem, da bo izvoljenec zanesljiv narodnjak. To pa je za nas edino merodajno, to je jedro vsega vprašanja za naš narod in za našo narodno reč; vse drugo, malo pomenljiva, pristranska, deloma osobna vprašanja. — Mi smo zato pri vsem vprašanji čisto hladni, in bistveno nam je vse eno, naj bode prihodnjemu poslancu ime Peter ali Pavel, ko smo preverjeni, da si zavedni naši Notranjci gotovo zberejo zanesljivega narodnjaka. — Osebo dotičnega na-